

شیعیان نخجوان اکثریتی در اقلیت

g/سرویس آذربایجان

منطقه قفقاز از دیر باز کانون توجه تمامی ابرقدرت ها و دارای شاخصه های خاص ژئوپولیتیک بوده است. در این بین کشور جمهوری آذربایجان به لحاظ بافت مذهبی و درصد بالای مسلمان نیز مورد توجه جهان اسلام و بخصوص جهان تشیع است. آذربایجان با 99 درصد مسلمان و بیش از 85 درصد شیعه بعد از ایران بزرگترین کشور شیعه محسوب شده و انتظار می رفت با توجه به پیوندهای مذهبی و تاریخی و قومی، پس از فروپاشی شوروی تعاملات دوستانه ای با ایران برقرار کرده و بافت مذهبی آن تاثیرگذاری بیشتری در ساختار سیاسی کشور باشند. با این وجود، دولت باکو با مدعی سکولار بودن، وضع قوانین سرسختانه در امور مذهبی را در دستور قرار داده و به اندک تحركات مذهبی که ظن دخالت در امور سیاسی را داشته باشد را با محدودیت مواجه می کند.

در این بین، عاشورا نیز به عنوان مهم ترین پارامتر سیاسی شیعه، نگرانی دولت مردان باکو را چندان کرده است. این در حالی است که قاطبة شیعیان این کشور محرم و فلسفه قیام عاشورا را یکی از مهم ترین مبانی اعتقادی- اجتماعی خود می دانند. بازداشت منسوبین فعالین دینی، ممنوعیت حجاب، اتخاذ مجازات حبس برای عزاداران حسینی، ممنوعیت استفاده از وسایل نقلیه به منظور تبلیغ ماه محرم، بازداشت مرثیه سرایان و روضه خوانان، ممنوعیت سخنرانی روحانیونی که در خارج از کشور (ایران) تحصیل کرده باشند، ممنوعیت عزاداری در خیابان ها، ممنوعیت سیاه پوش کردن شهر، ممنوعیت زنجیرزنی و عدم تعطیلی رسمی اعلام کردن تاسوعا و عاشورا و ده ها مورد مشابه اخباری است که با نزدیکی ماه محرم مخصوصا تاسوعا و عاشورا از سرزمین آران به گوش می رسد. نگارنده برای تحقیق بیشتر در این زمینه و مشاهدات میدانی در این خصوص تاسوعا و عاشورا امسال با سفر به شهر نخجوان جمهوری آذربایجان سعی در ثبت وقایع داشت. آنچه می خوانید حاصل این سفر است.

هر چند مردم جمهوری آذربایجان و به تبع آن نخجوان وامدار فرهنگ غنی و اصیل اسلامی – ایرانی هستند که آن را می توان حتی در نوع عزاداری ها و نوحه ها، سبک های مرثیه ثریایی و ... به وضوح دید، اما سیاست های خشن و سکولار حکومت تاثیر بسیاری بر نحوه انجام این آئین ها گذاشته است. در نگاه اول شهرها حال و هوای محرم ندارند و مردم به زندگی عادی خود مشغولند. نه از سیاه پوش کردن معابر و مساجد خبری است و نه از صدای نوحه و مراسم عزاداری. اما آنچه را که نمی توان با قوانین و مجازات مهار کرد فرهنگ است. فرهنگی که با گذشت چندین نسل از ممنوعیت برگزاری مراسم عاشورا همچنان سینه به سینه در بین مردم نخجوان محفوظ است.

روز تاسوعا و عاشورا تعطیل رسمی نیست و مردم در مساجد از ترس برخورد نیروهای امنیتی بسیار آرام سینه زده و یا ترجیح می دهند با دست بروی پای خود بزنند. جمله معروف رهبر کبیر انقلاب امام خمینی (ره) مبنی بر اینکه محرم و صفر است که اسلام را زنده نگه داشته را می توان به وضوح در نخجوان احساس کرد. با نزدیک شدن عاشورای حسینی تعداد مامورین یونیفرم پوش و لباس شخصی در شهر به صورت محسوسی افزایش یافته و شهر حالتی امنیتی به خود می گیرد.

رفت و آمد به مساجد کاملا مورد بررسی امنیتی قرار می گیرد و کوچکترین تحرکی با عکس العمل پلیسی همراه است. ولی گویا مردم با این موضوع انس گرفته و بی اعتنا به آن به عزاداری و سایر مراسم خود مشغولند. اوج اوضاع امنیتی در شب عاشورا و روز عاشورا است. البته سایر روستاها و شهرهای دیگر نخجوان از این قاعده مستثنی نیستند و چشم های امنیتی – پلیسی حکومت در همه جا حضور دارد. مردم شهر نخجوان از بیم افزایش فشارها و تهدیدها حتی درون مساجد را نیز سیاه پوش نمی کنند و در این باره می گویند که به سیاه پوش کردن مساجد و زدن بیرق و پرچم اعتقادی ندارند.

روضه خوانان و منبری ها حق انتقاد از سیاست های دولت را ندارند و از اسرائیل و آمریکا نباید صحبتی به میان بیاید و صرفا روایتی داستان گونه و حزن آلود از واقعه عاشورا برای مردم بازگو می شود. مسجد حضرت زهرا (س) که اهالی نخجوان به آن مسجد ایرانیان نیز می گویند نیز در این میان نقش مهمی ایفا می کند. مسجدی نسبتا بزرگ که به همت ایران ساخته شده است. بیش از 70 درصد مسجد را خانم ها پر کرده اند و تنها 5 یا 6 صفا را آقایان به خود اختصاص می دهند. خانم ها با همان حجاب داخل شهر، برخی آنها با سر برهنه و دامن پوش های کوتاه و آرایش های غربی در مسجد حاضر می شوند و در بین خود احسان (نذری) پخش می کنند. در این بین حضور جوانان بسیار جالب توجه است و نوحه ها و مرثیه ها از حفظ خوانده می شود.

در پایان باید اشاره کرد که مردم محدوده آران با گذشت سال ها دوری از اسلام و آموزه های ناب بی شک بسیاری از راه را بدون راهنما و چراغ حرکت کرده اند چراغی که تنها، بر اثر فشارهای دولتی در دل های آنها روشن مانده است. از این رو در بررسی و مشاهدات میدانی از آئین و رسوم های مذهبی، گمراهی ها و کج روی های دیده می شود که با چهره اسلام ناسازگار و مرهون سال ها اسلام ستیزی و ایران هراسی دولت های منطقه و فرا منطقه ای است.

منابع

- خبرگزاری آران، چهارشنبه ۹ آذر 1390، <http://www.arannews.ir>

- خبرگزاری اسلام تایمز، جمعه 11 آذر 1390، <http://www.islamtimes.org>